

Den Engelska poesien under denna tid utgjordes mest af ballader, sjungna af Minstrels och lyriskt-berättande. Af de Gäliska, Walesiska, Ir-ländska och Skotska Bardernas Orden, dit Ossian (dunkel, dimhöjd, lyriskt trånande, obestämd) hör, har man föga qvar; lika så litet af de Anglo-sachsiska, ty det är med Normanderna som den romantiska poesien kom till England.

Den Spanska poesien indelas i den Cataloniska, om hvilken vi talat; den Castiliska (egentliga Spanska), Galiciska och Portugisiska. Här skrevs mest romanser, t. ex. om Cid, legender, Alexander's äventyr, rimchrönkor, didaktik. Man känner få eller inga skaldenamn från Spanska Medeltiden, huru rik deras literatur än var, hvilken sedan samlades i stora Cancioneros och Romanceros. Portugisiska poesien var mer idyllisk. I Portugal skrefts äfven Amadis-romanen af Vasco di Lobeira i början af 14:de seklet. Denna var på prosa samt ett förflyttigande af den förra epiken och dess objectivitet till subjectivitet. Amadis-romanen bearbetades öfver allt och var en sammansättning af alla cykler.

Italienska poesien slöt sig helt och hållit till den Provençaliska. De första skalderna voro de Sicilianska, bland hvilka Kejsar Fredrik II och hans rådgivare Peter af Vinea nämnes. Bland Floren-

tinska äro i synnerhet Brunetto Latini, Dantes lärare, och Sordello märkvärdiga.

Den Tyska poesien öfvades af Minnesänger (kärlekssångare), hvilka blomstrade under Schwabiska kejsarhuset. Utom de nämnda cyklerna här en ny nationell till, nämligen sagorna om folkvandringens hjälter. Dit höra sagorna, som begagnas i Niebelungen Lied från början af 13:de seklet, ett romantiskt epos om Sigurds död och hans maka Chrimhildas hämnd på hans mördare vid Etzels (Attilas) hof. Författaren till denna alla Germaniska stammars yppersla hjeltedikt är obekant. De berömdaste Minnesänger äro: Veldeck (den först bekanta, omkr. 1170) sjöng Eneiden, Hartmann v. der Aue (sjöng Iwain), Wolfram von Eschenbach (skref Titurel och Percival, kanske äfven Niebelungen och Heldenbuch), Walter v. der Vogelweide, Heinrich v. Ofterdingen, Klinsor, Ulrich v. Lichtenstein, Gottfried von Strassburg och en af de sista, Conrad von Würzburg (1280). Berömdt är det poetiska kriget på Wartburg 1206–7, hvari Walter, Wolfram, Heinrich och Klinsor täflade med hvarandra om priset. Deras lyrik är innerlig, djup, känslig, svärmande, ehuru någon gång sinnlig, och utvisar den högsta tekniska förmåga. Sedan näfrätten och riddarväsendet med Rudolf af Habsburg började utrotas, försunno äfven Minnesästhetik,

nesänger, och i stället fattade *Meistersänger* (i början af 14:de seklet) lyran. Dessa voro borgare och handverkare i Tyska städer (Nürnberg, Strassburg, Mainz, Colmar, Frankfurt am Main m.m.), som förenat sig till akademier (skrån), der poesien efter sina reglor (tabulatur) öfvarades såsom ett handtwerk, hvarföre den mestadels blef blott andefattigt rimmeri. Dessa fortforo in i 17:de seklet. Vigtigt är, att de genom sina *Fastnachtsspiele* och *Schwänke* gäfvo anledning till det nya dramats uppkomst. Under hela Medeltiden utgjordés nämligen allt drama af bibliska historier, som uppfördes i templen af de andliga och delas i *Mysterier* (bibliska) samt *Moraliteter* (allegoriska, der dygder och laster uppträddé). Den berömdaste af *Meistersänger* är skomakaren i Nürnberg *Hans Sachs* (1494—1576), som rimmat många folianter, i hvilka åtminstone något förtjenar läsas. *Meistersångarnes* lyrik boriträngdes af folkvisor i 15:de och 16:de seklerna. Epos blef rimchrönika, riddareböckerna upplöstes i prosa och gäfvo folkböcker. De sista yttringarne af poesi i Tyska Medeltiden voro äfven allegoriska och didaktiska, t. ex. *Reinecke Fuchs*, i slutet af 15:de seklet af *Henr. v. Alkmar* eller *Nic. Baumann*, *Narrenschiff* af *Brant*, *Narrensbeschwörung* och *Schelmenzunft* af *Murner*, *Froschmäüssler* af

Rollenhagen, *Theuerdank* af *Pfinzing*, flera arbeten af *Joh. Fischart*, en Tysk Rabelais.

Nyare Tiders Poesi.

Italiens poesi börjar med *Dante* (+ 1321), som skapat Italienska språket och skrifvit det originellaste arbete i Italien, *Divina Commedia*, ett allegoriskt epos, som afspeglar alla Medeltidens rigtingar. Det indelas i helvetet, skärselden och paradiset, genom hvilka skalden ledes af *Virgilius* och *Beatrix*. Namnet *Commedia* bär det, emedan det slutar lyckligt; *Divina*, emedan det afser religiösa ämnen. *Dante* har äfven skrifvit lyrik. Troubadourernas sång förädlades af *Petrarca* (+ 1374), som på ett musikaliskt språk i sonetter och canzoner firat sin *Laura*. Han gjorde äfven gamla literaturen bekant i Europa och skref sjelf poesier på Latin. Han har såsom sonettskald haft otaliga efterhärmare. *Boccaccio* (+ 1375) bildade Italienska prosan genom sina 100 noveller (*Decamerone*). Honom efterföljde i novellen *Sacchetti* (+ 1400) och *Bandello* (+ 1562). Äfven uti Italien utbildade sig dramat ur mysterier (*Vangelii*, *Istorie Spirituali*), ur hvilka småningom farcen uppstod med stående charaktersmasquer (*Dottore*, *Arlechino*, *Pulcinella*), som improviserade. Detta kallades *Commedia del arte*, till skilnad från *Com-*

media erudita, af lärda skalder, som imiterade Plautus etc. Ett sådant skädespel uppfördes 1470.

Omkring Mediceiska huset grouperade sig den första periodens skalder, under *den stränga stilens* period, då Petrarca och de Gamle i synnerhet imiterades. Hit höra Lorenzo af Medici († 1494), som försökt sig i flera former; Poliziano († 1494), som besungit en tournering i Stanzer och skrifvit det första dramat, *Orfeo*, 1483; 3 bröder Pulci (Bernardo, Luca och Luigi), af hvilka Luca var Ariostos föregångare genom sin *Ciriffo Calvaneo*, Luigi († 1487) genom *Morgante Maggiore*. Även Bojardo († 1478) förberedde Ariosto genom *Orlando Innamorato*. Antiken imiterades af *Ruccellai* († 1525) i ett didaktiskt epos (*le api*) och tragedier; af Alamanni († 1556) i flera episka försök, af Trissino († 1550) uti tragedien *Sophonisbe*, i antik form, och epos *Italia Liberata da' Gotti*. Den sköna stilens period omfattar: Ariosto, Tasso, Guarini. Ariosto († 1533), verldsberömd genom *Orlando Furioso*, hvari han öfverträffade alla sina föregångare genom en romantiskt yppig phantasi och lekande skämt. Man förebrår honom en alltför hoptrasslad plan. Tassos († 1595) *Gierusalemme Liberata* är ett mer antikt epos, ehuru äfven der sentimentaliteten har öfvervigt, och ett oöfverträffligt mästerwerk. Guarinis († 1612) *Pastor Fido*, en imitation af Tassos härliga herdespel *A-*

minta, är äfven bildadt efter antiken. Hit kan äfven till stilen räknas *Fortiguerra* († 1735), hvars Richardetto nära nog uppnår Ariostos Orlando. Under dessa båda perioder (15:de och 16:de seklen) funnos äfven *burlesqu'a* skalder, t. ex. *Burchiello* († 1448) och *Berni* († 1536), hvilken äfven ombildade Ariostos Orlando. Burlesque var äfven *Macaroniska* poesien, som hopblandar flera språk. Den angenäma stilens period är utmärkt för veklighet, sinnlighet och förkonstling. Dit hör *Tassoni* († 1635), hvars *Secchia Rapita* (röfvade ämbar) är ett öfver måttan lustigt, komiskt epos; *Marino* († 1625), som satte höjden af poesi uti det piquanta i form; på innehållet gjordes föga afseende. Undantag gjorde i lyriken: *Chiabrera* († 1637), *Testi* († 1646), *Filicaja* († 1707) och *Frugoni* († 1768).

Den tredje perioden kan man kalla dramatisk. Operan bildades efter Fransmännen af Zeno († 1750) och Metastasio († 1782), som i musikaliskt och rent språk öfverträffade alla samtidar, men ingalunda i djup. Lustspelet (*Commedia erudita*) börjades med Ariosto, Tasso och Machiavelli (som skrifvit de oändligt qicka lustspelen: *Mandragola* och *Clizia*). Giambattista della Porta († 1615) hade infört Spanska intrigestycken. Sedan inkom Franska smaken, som blef öfver måttan matt och enformig genom Carlo Goldoni (†

1793). *Gossi* († 1802) sökte, i motsats emot den förra, att utbilda *Commedia del arte* (folklustspelet) och öfverträffar vida *Goldoni*. Tragedien odlades genom *Maffeis* († 1755) *Merope*, en nykter imitation efter de Gamle. *Alfieri* († 1803) ville förbättra tragedien, men blott uttrycka friheten och andra starka känslor, utan att lägga vigt på språkets välljud, hvarföre hans tragedier äro icke allenast skrofliga och hårda, utan äfven onaturliga till charakterer. Det historiska skädespelet infördes af *Findemonti*. De nyaste dramatiska skalderna äro: komediförfattaren *Nota*, tragöderna *Nicolini*, *Ugo Foscolo*, *Manzoni* (som äfven skrifvit romaner) och *Silvio Pellico*. En ny schola uppkom äfven uti Italien 1820.

Franska poesien har till sednare åren varit utan phantasiens lyftning, känslans djup, högre idéer och bildrikhet. Den första perioden började lyriken med folkvisor i Normandie, med konstpoeternas lyrik, en *Froissarts* († 1400), *Chartriers* m. fl. Början till deras theater skedde genom tre skådespelarsällskaper: *Confrérie de la Passion*, *Clercs de la Bazoche* (här öfvergingo Moraliteterna i farcen) och *Enfans sans souci*. Den andra perioden imiterade i sin lyrik antiken. Med måtta och sans gjorde *Marot* († 1544) och hans schola detta; med öfverdrift *Plejadscholan*, i spetsen för hvilken stod *Ronsard* († 1585), som utom oder

skrifvit sitt pedantiska epos *Franciade*. Af hans sex medbröder i Apollo är *Jodelle* († 1573) utmärkt genom sina dramer, de första efter antiken. Ronsardska scholans pederanterie persisterades qickt af *Rabelais* († 1553), Frankrikes största komiska snille, i *Gargantua* och *Pantagruel*. En styf correcthet eftersträfades af den *Malesherbska* scholan. *Malesherbe* († 1628) satte poesien i slickning och filning af språket. Klassisk i satiren var på denna tid *Regnier* († 1613), mindre lyckad uti idyllen *Honoré d'Urfe* (f. 1567), som skrifvit *Astrea*.

Under Ludvig XIV:s tidehvarf anmärka vi såsom epici: *Desmarests* (som skrifvit *Clovis*), *Chapelin* (Jungfrun af Orleans), *G. Scudères* (Alarik), *Fenelon* († 1715, Telemachs förf.) *Madeleine de Scudères* († 1701) romaner, i hvilka antiken romantiserades. Komiska romaner (*roman comique*) äfvensom en travestering af *Eneiden* skref *Scarron* († 1660). *Le Sage's* († 1747) romaner, *Gil Blas*, *Halte Fan* m. fl., utmärka sig genom menniskokändom, intressanta situationer och elegant språk. *Lafontaine* († 1674) är i sina fabler och conter, genom sin enkelhet, ett under på denna förkonstlade tid. Såsom lyrici nämna vi *Benserade* († 1690). Berömdast är dramatiken från denna tid, så onaturlig, pedantisk, ytlig och conventionell den och är. *Corneille* († 1684), som författat *Cid* med

flera tragedier, äfvensom lustspel, kan man icke fränkänna hög phantasi, tragisk kraft och Romerskt hjeltespråk, men icke heller för mycken rhetorik, falsk pathos och affectation. Bättre är i formellt afseende och i teckning af qvinnocharakterer Racine († 1699), hvars Athalie är högst prisvärd. Moliere († 1673), Frankrikes yppersta lustspelsdiktare, framför allt lycklig i charaktersstycken, är för mycket konstlad och öfverträffas af Holberg i komisk kraft. Quinault († 1688) uppfann operan eller vaudeville. Boursault aftecknade det lägsta lifvet i sina *pièces à tiroir*. För hela denna period gaf den prosaiske Boileau († 1673) reglor genom sin *l'art poetique*. Hans egna poesier äro felfria, hvad språket angår. Högre komisk kraft må man icke vänta i hans satirer, epistlar, m. m.

Såsom lyriker efter Ludvig XIV:s tid är J. B. Rousseau († 1741) utmärkt; hans sträfvan till det sublima skedde icke med phantasi, utan med metaphysiskt förstånd, hvarföre han blef kall, uppöst och svulstig. D. ä. Crebillon's († 1764) vidriga tragedier villja blott väcka rysning. Den sista af den föregående smakperiodens anhängare var Voltaire († 1778), hvars tragedier hafva harmoniskt språk, interessanta situationer, förnämligast hans bästa, *Alzire*. Hans *Henriade*, ett epos, är misslyckad. Bäst är hans *Pucelle d'Orleans*, i af-

seende på det snille, som här framblixtrar, ehuru det otäcka i ämnet måste fördömas. En rigtning till det naturliga röjes hos Diderot († 1784), som införde familjdramat, och J. J. Rousseau († 1778). Liderliga romaner funnos i parti före revolutionen, t. ex. d. y. Crebillon's († 1777), och elegant frivola lustspel, t. ex. Beaumarchais' († 1799). Här uppkom äfven en *Ny Schola*, den ny-romantiska kallad, genom inflytande af Englands Byron och Tysklands Goethe, Hoffmann, Jean Paul, Schlegel, etc. Dess förämsta hufvudmän: Victor Hugo, m. fl., äro visserligen snillrika, men hafva snarare förvillat än förälat sin samtid. Till klassiska scholan hör den utmärkta dramatiska skalden *Delavigne*.

Spanska Poesien: Under det folkpoesien samlades i *Cancioneros* och *Romanceros*, idkades i 15:de seklet konstpoesien och förnämligast lyriken af Villena († 1434), Santillana († 1458) och Juan de Mena († 1456). Den dramatiska poesien kan räkna sin början från herdespelet *Minga Rebulgo*, Juan del Enzinas' herdespel, från Callistus och Melibea, eller från Lope de Rueda, som gaf theatern dess nationella form. Italienska stilen infördes i början af 16:de seklet af Boscan († 1544), Garcilaso de la Vega († 1536), Miranda och Montemayor († 1561), hvilken är bekant för sin herderoman *Diana*. Samtidig med dessa är Mendoza († 1575), hvars odödliga roman, *Lazarillo de Tormes*, lästes

öfver hela Europa och blef en förebild för alla tiggars-romaner. Såsom odeskalder nämna vi: *Herrera* († 1578), *Leon* († 1591) och bröderna *Argensola* († 1613, 1635). Men emot denna Italienska smak uppträddes *Castilejo* († 1596). Konstpoesien nådde sin högsta punkt af onatur i *Gongoras* († 1627) svulst, som förgudades af *Culturisternas* (hvilka eftersträfvade *estilo culto*) schola. Spaniens enda berömda epiker hör till denna tid, *Ercillas* († 1600), som qvad det alltför historiska epos *Aracuana* (hvilket har sitt namn af ett Americanskt folk, som besegrades af Spaniorerna).

Den mest blomstrande perioden i Spanska poesien är den, under hvilken *Cervantes* († 1616), *Lope de Vega* († 1635) och *Calderon* († 1687) lefde. *Cervantes* är mest berömd för sin humoristiska roman *Don Quixote* och sin tragedi *Numantia*. Dessutom har han skrifvit herderomaner m.m. *Vega* åter har skrifvit 2000 dramer, utmärkta genom lätthet, smidighet, sinnrik plan, men som mer likna dramatiserade noveller och intriger, än egentliga dramer med djup charakteristik. *Calderon* är likasom *Vega* utmärkt för ett musikaliskt språk, en ridderligt-Spansk anda och sydländsk bildglans, men utarbetade sina stcken noggrannare än *Vega*. Hela Spanska dramatiken är mer byggd på en fyndig sammanveckling af händelserna, än på djup utveckling af mennis-

skoanden, såsom hos Shakespear, hvilken är lika beundransvärd för sin djupgående förståndsdialektik som för sin rika phantasi, hvilken icke efterger Calderons. Ämnena för Calderons dramer är dels helgonens lefverne, dels afse de sacramenterna, dels är de historiska eller mythologiska, dels också sällskapsstycken (*Vidas de Santos, Avtos Sacramentales; Heroicas; Mythologicas; Comedias de Capa y Espada; de Figaron*). Spanska theatern var, likasom den Engelska, nationell; der skiljdes icke noga mellan komedi och tragedi, och den ytter inrättningen var lika enkel hos båda. Samtida med dessa voro Spaniens Anakreon, *Villegas* († 1669), och *Qvededa* († 1645), en bitande satiricus i sin skälmroman (*El gran Tacano*). Den Franska smaken infördes sedan af *Luzan* († 1754), Spaniens Boileau genom sin poetik (1737). Samma smak följde tragediförfattaren *Moratin* och i fabler *Yriarte*. Den rent af nationella smaken försvärades af *Huerta*. Efter Engelska mönster bildade sig *Melendez Valdez* († 1817), som hänför genom mild och ljus innerlighet.

Portugisiska poesien är rik, churu foga bekant. Lyriker var i 15:de seklet *Macias*. Vid Emanuels hof (1495—1521) lefde *Ribeyro*, utmärkt genom sina ekloger och sin roman *Menima e Maça*, det första minnesvärda verk på prosa. Dramatiker var *Gil Vincente* († 1557) af nationellt skrot och korn.

I det egentliga konstdramat försökte sig *Miranda* († 1558) och *Fereira* († 1569). Den största af Portugals skalder, som försökt sig i alla konstarter, men i epos och lyran ingen uppnått, är *Camoens* († 1569). Hans epos *Os Lusiados* besjunger Ostindiens upptäckt af Vasco di Gama; der inväfves äfven Portugals historia. Den mest lågande patriotism, den mest orientaliska phantasi, den mest sydländska ljufhet i språk har gjort Camoens så frejdad. Han är på visst sätt deras hela literatur. Sedan har den visst flera, men icke särdeles utmärkta skalder. Spanska culturanismen, Italienska operasmaken och Franska dramatiken hafva efter hvarandra beherrskat äfven Portugals poesi. Den mest berömda af de nyaste skalderna var *Manoel* († 1819).

Den Engelska Poesien börjar med *Chaucer* († 1400), mest berömd för sina *Canterbury Tales*, derföre att han genom dem först bildade språket. Vi kunna indela Engelska poesiens historia efter följande perioder: den nationella, till Carl II:s återkomst med den Franska smaken, som börjar den andra perioden och fortgår med deras humorister till poesiens omförvandling af nya scholan. Under första perioden voro *Sidney* († 1586) och *Spencer* († 1596) utmärkta, den förra för sin lyrik, den senare för sitt allegoriska epos: *Féernas Drottning*, som är något för nyktert. Den

dramatiska poesien börjades med *Miracles* och *Moralities*. *Miracles* förvandlades sedan till verldsliga skådespel (*histories, historical plays*), och *Moralities* till *Masques*. *Old plays* (gamla skådespel), t. ex. *Ferrex* och *Norrex* m. fl., *Marlowe's* († 1592) och *Green's* († 1593) stycken föregingo *Shakespears* († 1616) verldbekanta dramer. Han är den nya tidens största dramaturg, förenar alla rigtingar, en *Calderons* blomsterrika bildspråk och ljufhet med Nordens kraft, protestantismens djupblickande förstånd, Fransmännens fina uppfattning af det moderna sällskapslivet, tillika med den oöfverträffligaste humor. Den sannaste och djupaste charakteristik är hans hufvudförtjenst. Hvem har icke läst hans *Hamlet*, *Macbeth*, *Lear*, *Romeo* och *Juliette* samt *Othello*? Lika härliga äröfven hans lustspel, historiska skådespel och sonetter. Honom uppnår icke någon af hans samtidia: *Ben Jonson*, *Beaumont* och *Fletcher* samt den något sednare *Massinger* († 1669). Till denna period höra äfven: *Waller* († 1687), hvars största förtjenst såsom lyriker är en glatt och correct form; *Cowley* († 1667), utmärkt i den högre lyriken; *Milton* († 1674), hvars mest berömda arbete är det religiösa epos *det Förlorade Paradiset*, ävensom sedan *det Återvunna Paradiset*, som förråder en djerf phantasi, polyhistorisk lärdom, djup religiositet, men kan icke anses fullt lyckadt; *But-*

ler († 1673), hvars komiska epos *Hundibras* q'ickt bespottar tidens religiösa och politiska secterism.

Under den andra perioden råder den Franska smaken. Theatern, som under Puritanernas herravälde varit tillsluten, reformerades nu af *Davenant* och försågs med theaterstycken af *Dryden* († 1701), af den vida nationellare och kraftigare *Otway* († 1685) samt *Lee* († 1693). Den Franska smaken rådde åter i *Addisons* († 1719) kalla tragedi *Cato*. Borgerliga sorgespel uppfunnos af *Lillo* († 1739). Till denna period höra äfven *Pope* († 1744) och *Thomson* († 1748). Bådas arbeten äro icke af högre poetiskt värde; det tekniska var för dem viktigast. Popes rimmade didaktik och Thomsons beskrivande dikt (*Årstiderna*) äro, hvad det poetiska beträffar, utom några partier, kalla och förståndiga. Så var äfven *Glovers* († 1785) epos *Leonidas*. Lyckligare var *Young* i sina Nattankar (på prosa), emedan han förenade de gamla balladernas vemod med djupa reflexioner öfver lif och död. Denna abstracta förståndspoesi upplöstes likväl i några stora romanförfattares humor, t. ex. hos *Swift* († 1745), *Fielding* († 1754), *Sterne* († 1768), eller i den trogna uppfattningen af lifvet, mindre hos *Richardsson* († 1761), än hos *Goldsmith* († 1774) och *Smollet* († 1771). I slutet af förra seklet sökte *Lake-scholan* (*Words-worth*, *Coleridge*, *Southey* m. fl.) att återföra poe-

sien till naturen, att återvända till Elisabeths tidsålders skalder, såsom de yppersta förebilder. Till den nya scholan höra också Englands mest berömda skalder i vår tid: *Scott* († 1832), hvars historiska romaner, imiterade af Nord-Americanarne *Cooper* och *Irving* m. fl., äro wida bättre, än hans poesi; *Moore*, hvars lyriska berättelser (i synnerhet *Lalla Rookh*) äro allmänt kända, och *Lord Byron* († 1824), hvars lyriska berättelser, komiska epos (*Don Juan*), beskrivande poem (*Childe Harold*), lyrik och dramatik bärta spåren af ett jättesnelle, hvars inre likvälv aldrig kom till full harmoni.

Tyska Poesien förutsatte en reformation i språket, hvilken *Luther* ock gjorde. Men reformationens skakningar upptog så allas sinnen, att poesien icke trifdes. Fadern för Tyska skaldekonsten är *Opitz* († 1639), som stiftade den *Schlesiska scholan* och är förnämligast lycklig i den högre lyriken. Vida kraftigare var hans föregångare *Weckerlin*. Fransmän och Holländare imiterades denna tid, de förra ända till 1750. Opitz är märkvärdig derföre, att han i stället för stafvelseräkning införde stafvelsemått. Till hans schola hör den glödande lyrikern *Flemming* († 1640), äfvensom *Andreas Gryphius* († 1664), hvilken, liksom förut *Sachs*, *Ayrer* och *Opitz*, lade grund till Tyska dramat; epigrammisten *Logau* († 1655).

Sam
dorn
ball
rike
This
tels
gen
181
till
be
tid
rie
bel
bet
(de
ver
len
Fu
rica
ha
nia
ha
de
arb
sin
Go
ska

kows
som

boe
1754
skalo
ett
178
upp
skal
tisk
och
Sås
(nat
sen
ber
sto
sak
Ty
förs
(po
Den
Lan
ord
got
är